

Maatschappelijke steun voor duurzame ondernemingen kan vorm krijgen in een grotere rol voor certificering. Bedrijven kunnen vele soorten certificaten behalen (ook op terreinen als energiebesparing en afvalbehandeling); wat deze certificaten met elkaar gemeen hebben, is zorgvuldig handelen. Ook duurzaamheid vereist zorgvuldig handelen; certificering en duurzaamheid ondersteunen elkaar. Certificering is vrijwillig, maar overheid en consumenten kunnen die op vele manieren bevorderen, bijvoorbeeld door alleen in te kopen bij bedrijven die bepaalde certificaten hebben behaald. Verder kunnen zij organisaties die duurzaam ondernemen bevorderen, steunen in woord en daad. Vrijwillige competities door het opstellen van duurzaamheidsindexen kunnen ook helpen.

Tegenwicht aan de macht van de financiële factor Het doel is uiteindelijk dat duurzaamheid tot in de haarvaten van de onderneming gaat leven. Het stellen van afrekenbare duurzaamheidstargets voor afdelingen is een belangrijk hulpmiddel. Zulke initiatieven moeten komen van de top, maar bedrijven kunnen initiatief van onderop, vanuit het werkoverleg, een blijvende rol geven. Er is zowel vanuit ‘people’ als vanuit ‘planet’ veel voor te zeggen om het werkoverleg een betere (wettelijke) status te geven. Vanuit deze optiek kunnen we ook een voorkeur ontwikkelen voor de coöperatie als rechtspersoon, waarvan klanten leden met stemrecht kunnen worden.

Deze maatregelen zullen uiteindelijk alleen blijvend effect hebben wanneer de samenleving tegenwicht gaat geven aan de macht van de financiële factor in de bedrijfsstructuur. In beursgenoteerde ondernemingen zou de aandeelhoudersvergadering niet langer het hoogste orgaan moeten zijn. Ja, over financiële kwesties als nieuwe emissies zouden aandeelhouders moeten beslissen. Maar bij het bepalen van de strategie dient hun macht beperkt te worden. Bedrijven zijn niet alleen ‘van’ de aandeelhouders. Ze zijn organismen, alleen in staat tot productiviteit omdat vele functies erin samenwerken. Bedrijven zijn tot op zekere hoogte ook ‘van’ de mensen die erin werken en daarin een levensvervulling vinden, en ‘van’ de omgeving, de natuur, die grond-

stoffen, ruimte, lucht, water, biodiversiteit en bodemvruchtbaarheid ter beschikking stelt aan het bedrijf. De factoren ‘people’ en ‘planet’ zouden herkenbaar vertegenwoordigd moeten zijn bij het nemen van strategische beslissingen, dat wil zeggen: in het hoogste orgaan van de onderneming. De discussie over de ondernemingsstructuur zouden we met deze inzet moeten heropenen.

Diederik van der Hoeven is wetenschapsjournalist en voormalig directeur van het wetenschappelijk bureau van D66 voor sociaal-liberaal gedachtegoed. Hij is verder co-auteur van het essay *Streef naar een Duurzame en Harmonieuze Samenleving*, dat in juni 2013 door de Van Mierlo Stichting is gepubliceerd.

Verhoeven/Koolmees

Nieuwe Groei, Meer Ruimte

Nieuwe welvaart. Dit begrip roept allerlei associaties op. Onze verzorgingsstaat. Duurzaam samenleven. Bruto Nationaal Geluk. Alleen al over de definitie van welvaart kun je boeken vol schrijven.

Ik richt me liever op het woordje ‘nieuwe’. Want dat wijst erop dat er iets verandert. Wie eens naar de positie van Nederland in de wereld kijkt en daarna naar de positie van Nederlanders ten opzichte van elkaar, ziet dat er inderdaad grote veranderingen gaande zijn. Veranderingen die onze welvaart raken. Enerzijds door onze oude welvaart onder druk te zetten en anderzijds door grond te geven voor nieuwe welvaart.

Wie wel vaart, heeft het goed. Een welvarend land is een land waar de meeste mensen het goed hebben. Naast voldoende (individuele) inkomsten vraagt dit een vorm van verdeling, via (collectieve) voorzieningen. Kortweg draait welvaart dus om goed verdienen en verdelen.

Nederland slaagt hier doorgaans goed in. Op basis van het Bruto Binnenlands Product (per bevolkingshoofd, gecorrigeerd voor koopkracht) zetten het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank ons op plaats tien respectievelijk plaats elf van de lijst rijkste landen ter wereld. Onder Scandinavische landen als Noorwegen en Denemarken maar boven Duitsland en de Verenigde Staten. Qua inkomensverschillen doen we het met een schamele plek 37 beduidend minder (niet iedereen vindt nivelleren een feest!) maar volgens de *Human Development Index* van de Verenigde Naties is Nederland na Australië en Noorwegen toch het meest ontwikkelde land ter wereld.

Dus hoezo nieuwe welvaart? We hebben de oude toch nog?

Helaas. Als de afgelopen vijf jaar iets duidelijk is geworden, dan is het dat achterover leunen niet meer kan. Snel opkomende economieën in Azië, Oost-Europa, Zuid-Amerika en Afrika ondermijnen de mondiale concurrentiepositie van Nederland. De door zeer ruime kredieten en fiscale voordelen opgeblazen woningmarkt is ingezakt. Het gebrek aan publieke en private R&D investeringen vreet aan onze kenniseconomie. Maar niet alleen ons vanzelfsprekende verdienmodel gebaseerd op export, vastgoed, financiële dienstverlening en innovatie staat onder druk.

Ook ons oude verdeelsysteem schudt op zijn grondvesten. De geleidelijk uit de ontzuiling gekropen individualisering maakt collectieve pensioenpotten en verzekeringen minder voor de hand liggend. Het groeiende leger van zelfstandigen zonder personeel, freelancers en flexwerkers zit er in elk geval steeds minder op te wachten. Ze bepalen liever zelf wat er met hun geld gebeurt. Zelfs – zo werd mij onlangs duidelijk tijdens een debat met twee honderd *young professionals* – als die keuzevrijheid een lager rendement oplevert.

We hebben dus wel degelijk nieuwe welvaart nodig. Bestaand uit twee hoofdbestanddelen. Allereerst nieuwe groei. Groei die inspeelt op veranderende behoeften in de wereld van de toekomst. Zoals groene groei door slimmer te produceren en anders te consumeren. Digitale groei met Nederland als *Digital Gateway* naar Europa. En exportgroei door nieuwe groeimarkten aan te boren.

Ten tweede vraagt nieuwe welvaart meer ruimte voor nieuwe groepen. Meer toegang tot een huis en een baan voor wie zijn opleiding af heeft. Sociale zekerheid op maat van zelfstandigen. Meer zeggenschap bij *young professionals* over hun pensioenpot. Zorg die in tijden van vergrijzing hoogwaardig maar betaalbaar blijft.

Het zijn kleine zinnen die grote hervormingen vergen. Het vraagt een hoop durf en daadkracht. Maar dan heb je ook wat. Nieuwe welvaart!